Хто Добрість, Грицьку, нам намалював плаксиву,
Понуру, мов чернець турецький, і сопливу,
Той бісів син, коли не москаля підвіз,
Той Добрості не зна, не бачив і не чує.
Не пензлем той її, але квачем малює,
Той Добрість обікрав. Не любить Добрість сліз,
Вона на всіх глядить так гарно й веселенько,
Як дівка, од свого ідучи панотця
До церкви — до вінця,
Глядить на парубка, мов ясочка, пильненько.
Не квасить Добрість губ, бо із її очей
Палає ласка до людей.

Вона регоче там, де і другі регочуть,
Сокоче без брехні, де і другі сокочуть,
І не цурається гульні і вечорниць,
Чорнявеньких дівчат і круглих молодиць.
Вона й до милого пригорнеться поволі,
Та ба! та не дає рукам, як кажуть, волі,
Вона й горілочки ряди-вгоди хлисне,
Та носом, мов свиня, по улиці не риє,
По-сороміцькому не кобенить, не виє,
Під лавкою в шинку, мов цуцик, не засне.
Вона, де треба, пожартує,
Та з глуздом жарти всі і з розумом міркує.

Вона не виверта спідлоба білків,
Мов цап, задушений в кошарі од вовків,
Не стогне, не сопе і нігтів не кусає,
То з тим, то з сим таки слів скільки погадає.
Як патока, так річ у неї на губах,
І сміх її цвіте, мов мак, що на грядках.
Для неї все одно, що в згоді, що в пригоді:
Бог лучче, каже, зна; він сам зна — поки годі.

Хоч кіл на голові, як кажуть, їй теши,
Хоч ти візьми її — печи або души,
Не зна вона, що то людські переполохи,
І не лякається ні од чого нітрохи.

Як паля в лотоках, простісінько стримить,
Хоч хвилі як в неї бушують і бурхають,
Хоч на неї шматки із криги напирають,
І Добрість так в біді і в лісі так стоїть.
Нехай гострить свою, мов бритву, доля косу,
А Добрість вигляда, як камінь з-під покосу:
Наскочить на його коса, задзеленчить...
Хрусь надвоє!.. мов скло, а камінь все лежить!

Нехай, як хоче, море грає,
Нехай роз'юшений так, як бугай, Нептун
Тризубцем байдаки і човни вивертає, —
А човник Добрості, шамкенький, мов цвіркун,
Як селезень, на дно за качкою пірнає
Та вп'ять звідтіль наверх без шкоди виринає —
До берега ставка ціленький допливає.
Не любить Добрість сліз. Буває черваку
Всього, як кажуть, на віку!

Бува, що і її зле панство зневажає,
Мов товарякою, так нею повертає, —
Чи вже ж і голосить? І, в лихоті своїй
Розприндившись, скакать у яму їй живій?
Здихне там нищечком під ніс собі до бога,
Із лиха заспіва, та й за своє, небога:
Бо серце їй, що тьох, знай, шепче, що той є,
Хто за терпіннячко спасіннячко дає.
Зна Добрість, що який бог змочить їй свитинку,
Той висушить з неї останню капелинку,

Що бог не мачуха: хоч трошки й поскубе,
Та вп'ять пожалує, пригорне до себе.

Трапляється і те, що паплюга, брехня,
Із висолопленим жалом, неначе списом,
Як циндря гаспидська, до ворогів ганя.
Сектує на неї і позирає бісом;
Що заздрість з жовтими очима, мов жовтки,
З кошачими, мов чорт, на пальцях пазурами,
Де ступить Добрість, скрізь копа під нею ями:
Пекельнії її губки, мов пауки,
Чи на василечки, чи на чебрець наскочуть, —
Замість щоб мед з їх брать, одну отруту смокчуть.

А Добрість не вважа на злії язики,
Не пристають людські до неї побрехеньки,
І як в калюжах в дощ хлюпощуться гуски,
То, стрепенувшись, вп'ять виходять з їх сухенькі, —
Так Добрість чепурна виходить із брехні,
У неї ворогам одкази все одні:
Хто часнику не їв, той і смердіть не буде,
А добрий ворогів завсігди перебуде.
Псу вільно й на попа брехать, як кажуть, все
Собака гавкає, а вітер те несе.
Од злиднів не втечеш ні вдень, ні серед ночі:
У Заздрості, мовляв Пархім, попівські очі.
Бог з нею!.. Їй — в завість,
А Добрості — в користь!
"Сіль в вічі, в зуби їй печина", — Добрість каже
Та й хоч якій брехні сим словом рот замаже.

Як шкурка з бузівка у шевчика в руках
Або у лимаря в зубах,
Чого не витерпить, що їй не виробляють!
Смердячим дьогтем їй і жиром доїдають!

Крий боже! що їй мук, голубці, завдають!
І крутять, і вертять, і пруть, і мнуть, і труть,
І в дудку зцуплюють, і рвуть, і натягають,
І в сто погибелей муцують, і згинають...
Що збоку чоловік, зирнувши, задрижить!
Подума: тільки вже на світі їй і жить!
Аж ось! Глянь: лимар наш сю шкурку підіймає
І юхтою її або габельком величає,
І щоб за шкурку мав п'ять золотих узять,
То за габелька він не хоче й десять брать!
Так Добрість на світі чим більш в нудьзі помнеться,
Чим більш, мов реп'яхів, лихоти набереться,
Чим сала більшенько за шкуру їй заллють, —
Тим більше за неї, де повернись, дають.
Адже ж за битого, наші батьки мовляли,
Небитих двох колись не раз притьмом давали,
Та ба! та й чотирьох не квапились, не брали!

Нехай в олійниці олійник тараном
Макухам завдає якмога гіршу муку, —
Так не завгорить їм, а здавить в каменюку,
Що потім чорта й сам вдовбе їх долотом.
Нехай вовтузають і Добрість кулаками,
Мов воскобійними нехай з неї клинками
Останню слізоньку видавлюють і п'ють, —
Оввa! дурні! того не знають, що дають
Таку принаду їй до стусанів частеньких,
До штовхання під бік, до кулаків тугеньких,
Що хоч в потилицю тоді їй і обух,
Хоч довбню в лоб, то все не випре з неї дух.
І довбня, я ж кажу, тогді їй так дошкулить,
Як вош за коміром або постіл замулить.
По сім-то, братику, і Добрість пізнають:
Клеймо їй — канчуки, імення їй — терпіння.
Хто їх не скоштував, не буде мать спасіння,

Того нехай поміж святими не кладуть!
Бо той, до котрого, знай, доля зуби скалить,
Трохи лиш на того не скинувся синка,
Що матінка пестить і до голівці гладить, —
Поки не візьметься пестунчик до замка!

Але всьому свій час і черга, Грицьку, буде!
Ми під богом, як бач, всі ходим, грішні люде:
До часу глек, — мовляв один розумний лях, —
До часу, голубе, нам глечик носить воду;
І на його пошле зла доля ту невзгоду,
Що глек побачимо в череп'яних шматках!
До часу над слабим, хто дужчий, вередує,
До часу мужиків ледачий пан мордує, —
Колись до їх усіх смерть в гості примандрує,
То, мов єхлейтар, їм в вікно заторохтить
І по-московській їм гукне: ''В паход ітить!"
Не гляне, чи то їх кульками хата вшита,
Чи, може, дереном земляночка накрита, —
Всіх нас сира земля до себе прибере,
Але ледачий так, як добрий, не умре!

Як з Городищ чумак, пішовши в Крим за сіллю,
В дорозі нидіє двадцяту вже неділю,
Обшарпавсь до рубця, в коломазь обліпивсь,
Та ба! та як другі — дощенту не пропивсь,
Щодень, то неборак, знай, молиться все богу,
Щоб швидше дівчину побачити небогу,
І чулих воликів, знай, хльоста батогом,
Поки опиниться перед своїм двором, —
Так Добрість квапиться із світу в домовину,
Терпить нудьгу й біду, пропасницю й гостець,
І так попа він жде в останнюю годину,
Як на великдень всі червоних ждуть яєць.

Але ти, Грицьку, більш, ніж я, учився в школі,
Далеко більш, ніж я, помазавсь ти письмом;
Ти й греків, ти й латин, ти знаєш всіх доволі,
Ти в церков хоч яку годився б буть дяком;
Ти краще Добрості обличчя наригуєш,
Бо й добрий сам єси, і добре всіх малюєш!
Послухай, Грицьку, лиш! чи це тобі втямки,
Як зійдуться, було, до тебе нарубки,
А ти, було, й звелиш граматку їм читати,
А сам почнеш, було, псавтир перевертати,
Скрізь нишпорить — під тмою, мною, здом,
Під азом-ангелом або і в ярмолої
Од палітурочки в часловці до другої,
І спинишся, було, аж на октоїхом,
Та й об якімсь, було, почнеш читать Сократі —
Так гарно, що було аж сумно всидіть в хаті!
Нехай над ним сира земля пером лежить!
Дивіться, хлопці, лиш, — казав ти нам, — глядіть,
Як Добрість на світі живе і умирає,
Як, не злякавшися, кайдани надіває!
З якою радощою держить у руці мишак
І кухличок коли б, скривившись, випиває,
До бога рученьки невинні простягає!
Отак-то, братики, умер Сократ, отак!
Чого ви, дурники? — сказав він веселенько
Своїм заплаканим в хурдизі школярам. —
Чого голосите? Чкурніть лиш ви швиденько
Та дайте півня ви скулаповим попам!
Отак-то, братця, й ви, — казав ти, — хліб ви їжте,
А правду, хоч яким панам вельможним, ріжте!
Не скрізь ледачі так, як грецькії пани,
Хоч скрізь на світі єсть ахвинські брехуни,
І єсть земля така правдива і заможна,
Де правду і панам сказать, як богу, можна.
Дивіться, — ти казав, — як вірний Довгорук

Писульку царську рве із єдноральських рук
І на шматки її із серця роздирає!
Чи бач, як старшина із ляку умирає!
А Довгорук сидить і усом не моргне!
"Ай, що ж ти наробив! — усі заверещали. —
Тепер же поминай, як Довгорука звали! "
А Довгорук сказав: "Не бійтесь за мене!
Нехай лиш прийде сам Петро сюди Великий!
Я покажу, що й він, як всі ми, чоловіки,
Помилиться, згрішить, спіткнеться і впаде,
І ворог той йому, його хто не зведе".
Аж бач! Таки воно й на правду вийшло, хлопці, —
Прибіг Петро, гукнув, затупав, загурчав,
Уже й був кинувсь бить, але як розпитав,
Аж Довгорукого погладив по головці,
І цмокнув в лисину та ще й перепрохав —
Та ще й на змирщини кіп з п'ять він грошей дав.

17 сентября 1817 г.
Харьков